

42. szám 1869. Okt. 21.

HAZÁNK

S A

KÜLFÖLD.

Szépirodalmi, ismeretterjesztő és társaséleti
KÉPES HETI KÖZLÖNY.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN.

SZERKESZTŐ:
SZOKOLY VIKTOR.

KIADÓ-TULAJDONOS:
az „ATHENAEUM”
IROD. ÉS NYOMDAI R. TÁRSULAT.

A képeket kitünőbb művészeink rajzolják s metszi RUSZ K.

Előfizetési föltételek:

Pestre vagy vidékre, postai küldéssel vagy házhoz hordással,

egész évre	6 frt — kr.
félévre	3 frt — „
negyedévre	1 frt 50 „

Előfizethetni minden postahivatalnál.

Hirdetmények díja: 3 hasábos petitsor egyszeri hirdetésnél 5 uj kr. Bélyegdíj külön 30 uj kr.

Az előfizetések s a hirdetményi illetékek a kiadóhivatalba (Barátok-tere 7-dik sz.)
a kéziratok pedig a lap szerkesztőségéhez (Dohány-utca 1-ső sz.) bérmentes
levelekben intézendők.

PEST, 1869.

NYOMATOTT „AZ ATHENAEUM”
(BEMLÖTT RMICH GUSZTÁV-FÉLÉ)
NYOMDÁBAN.

Cikkok: „Szucsics Amália.“ Szokoly Viktortól. — „Alenka.“ (Krajnai népballada.) Prém Józseftől. — „Apari Mihály udvara és az udvarhelyi barátság.“ (Történelmi rajz.) Deák Farkastól. (Vége.) — „A tengeri kutya.“ — „Egy fekete király folyói.“ Dr. Blank után Szokoly Viktortól. — „Mátyás király fekete seregéről. Sipos Somd-tól. — „Mátyás király serlege.“ Közli: *Hattyáffy Dezsből.* — „Irodalmi kuriózum 1848—49-diki forradalmunk idejéből. — Közli:

Papp Dénes. — Egy hét történet e. „Vadnay Károlytól. — „Vegyes közlemények.“ — „Irodalom.“ — „Szerkesztői irozetek.“ Ujdonságok.

Képek: Szucsics Amália. — Tengeri kutyák vadászása. — Az angol foglyok Magdalában. — Stern szolgáinak kintatása. — Stern és Theodorosz. (Mindhárom kép az „Egy király foglyai“ hoz című cikünkhez.)

Irodalom.

— (Imrefi Jánostól „Köllemények“) jelentek meg egy csinos kiállítású füzetben, Aigner Lajos bizományában. E kölleményekből egyik nem rég megjelent számunk hozott volt mutaványt.

— (Ráth Mór kiadásában) következő könyvek jelentek meg közelebb:

1. „A magyar vesérek kora, Arpádtól Sz. Istvánig.“ Irta Szabó Károly. Ötödfélszáz lapra terjedő nagy 8-adrét kötet; ára 4 ft.

2. „Kézikönyv mezeti gazdaság, gépészek, mozdonyvezetők és fűtők számára.“ Irta Petzval Otto. Számos ábrával. Ára 2 ft. 3. „Az 1869. évi törvények gyűjteménye.“ Hivatalos magyar-, német és tót kiadás. Első füzet. Mindegyik füzet ára 25 kr.

4. „1869. évi országgyűlési törvények.“ 1—4 füzet. Hivatalos zsebkiadás. Ára a négyes füzetnek 30 kr.

— (Heckenast Gusztáv kiadásában megjelentek):

— 1. „Harcan, (Taktika). Összeállította gr. Pongrácz Károly, a hadtudományok egyetemi tanára. I. kötet. Ára 1 ft.

2. „A magyar katonai nevelés és a Ludoviceum feldállításának ügye.“ Irta Felső-Zopori Tóth Ágoston honvéd-erzede.

3. „Az 1865/7—68-diki törvények és miniszeri rendeletek gyűjteménye.“ Közli Szenciczey Gusztáv. 3—4 füzet. Mindegyik füzet ára 1 ft.

4. „A bírói ügyvitel és dímeneti intézkedések.“ Knorr Alajostól. Ára 80 kr.

Szerkesztői üzenetek.

— *Perekedre:* Más lapozh is beküldetvén, nálunk föl nem vétethetett.

— *Derekegházára:* W. I.-nek. A kérdéses történelmi egyéniség jellemzjára már megjelent lapunkban. Új adatokat köszönettel veszünk, a miként vettük a nem érdektelen bucsuztatót.

— „A légyott“ jönni fog. — Önnek egy levele hever szerkesztőségünkénél.

— *Sz. Fehérvárt:* H. D.-nek. Ezt Thaly Kálmánnak adtuk át a Rákóczy-tár adatai számára.

— *Lugosra:* A. L. h. tábornoknak. Intézkedtünk, hogy rögtön megküldessék.

— *Bécsbe:* B. Gy.-nek. Azon görög beszély fordítását ismerünk kellene, mielőtt hozzá szólhatnánk.

— *Szentesre:* N. K.-nak. A világirodalom ezen titánjáról bőven olvashatni minden régi és újabb lexiconban.

— „Anyámhoz“, — „Az orvadás“, — „A rab hazatéré“, — „Ha volnék“, című versek a mi lapunkban nem fognak megjelenni.

— *Bécsbe:* D. Gy.-nak. Alkalmilag nyitunk számára tért. — *Havasztiba:* N. J.-nek. Nagyon vázlatos dolgozat, kivált számunkra, kik e tárgyra vonatkozólag már sok részletbe bocsátkoztunk.

Ujdonságok.

* (A képviselőház) e hó 16-án d. e. 11 órakor tartotta első ülését a szünidők után. Somssich Pál elnök ünnepélyesen köszöntvén a képviselőket, bejelentette az időközben történt lemondásokat és választásokat, s a beérkezett kérvényeket, melyek közt volt Pest városáé, s ebben új nemzeti színház építését kéri. Ez ülésben kitzették a következő ülés napirendjét is.

* (Haynald Lajos, kalocsai érsek) a magyar nemzeti muzeum növénytani tárgyainak gondozásával megbízandó külön ör fizetésének megalapítására tizezer forintnyi alapítványt tett urbéri kötvényekben.

* (Dr. Navratil Imre), az orr-, gége- s légzőbetegségeknek a m. kir. egyetemen m. tanára, előadásait s az ezekkel kapcsolatban levő ingyen rendelési órákat f. hó 15-kén kezdé meg a Rókuskórházban s naponként d. e. 10—11 óráig folytatja, mit a szenvedők érdekében ezennel köztudomásra juttatunk.

* (Ő felsége keleti utya.) Ferenc József császár és király e hó 25-ikén száll gőzhajóra Budán, hogy a suezai csatorna megnyitására utazzék. Gr. Andrássy miniszterelnök és gr. Beust is kíséretében lesznek. Ő felsége hét napot fog Konstanti-

nápolyban tölteni. Jeruzsálem és a szent sir meglátogatására két nap lesz szentelve. Ő felségét e hó 27-dikére várják Konstantinápolyba. — Császári fogadására, kit — egy távirat értesítése szerint — nov. 7-dikére vagy 8-dikára várnak. A nilusi ut egy egész hetet (nov. 9—16). veszt igénybe, s ő felsége ezután utazik a suezai csatorna-ünnepélyes megnyitására.

* (Érdekes látogatók). Mr. Goldsmid Augusztus az angol parlament tagja, ki már négy ízben mulatott Magyarországon — először boldogult Széchenyi István vezetése alatt, pár hét óta Erdélyben utazik ismeret-szerzés végett s a napokban érintvén Marosvásárhelyt, Háromszék és Brassó felé vette útját. Tanulmányait s tapasztalatait hazájában honunk ismertetésére szándékszik felhasználni. — Vogt Károly, a híres természetudós, ki Magyarországgal mindig rokonszenvezett, a jövő hóban készül meglátogatni Pestet. Ha csakugyan eljő, felolvasásokat is fog tartani „az ember üstörténéről.“

* (A királynénál) e napokban egy vak jelent meg Gödöllőn, s a pesti vakok intézetének ügyében ő felsége magas pártfogását kérte a méltatlanul

Ötödik évi folyam.

42. szám.

Pest, 1869. Október 21-én.

Szucsics Amália.

Ez év július havában egy lelkes honleány hunyt el Szabadkán, pacséri Szucsics Amália kisasszony, kire nemcsak ismerői és barátjai emlékeznek felülmulthatlan jelleménél fogva kegyelettel, hanem kire a nagy magyar közönségnek is el kell mondania az „áldást poraira!” mert egyik legkiválóbbja volt a forradalom után való „nehéz napokban” azon angyaljóságu és hősi bátorságu hölgyeknek, kik már-már roskadozó legnagyobb jellemünkben megtartották a hitet, önbizalmat, reményt.

Szucsics Amália Mészáros Lázár hadügyminiszter unokahuga volt és a legtekintélyesebb bácskai nemes dalmata-magyar családok ivadéka, mely családokhoz számítja Mészáros humorteljes „Önéletírás”-ában, „a vagyonban akkor még tekin-

télyes és annyira el nem szaporodott Piukovicsokat, az Antunovicsokat, az ezekkel sógorság- és komaságban levő nemes birtokos borsodi Latinovicsokat, s végre a leghíresebb, legbirtokosabb és

legizmosabb Vojnicsokat,“ kik mindegyikével a Szucsicsok is többé-kevésbbé rokonok.

Szucsics Amália magas műveltségét részben első neveltetésének, részben önművelésének köszöné. Fiatalkorában nem mindennapi szépség vala, melynek emléke utóbbi éveiben, fehér fürtjei alól is előtűnt. Később — szilárd jelleméből következtetve — ér-

Szucsics Amália.

zelmeiben is mélynek kellett lennie. Leánysága pártját, hozzá közel állók erkölcsi kényszerítésére, apáca-zárda oltáránál kellett letennie, honnan azt közel állói kényszerítése megszűntével

ismét fölvette, hogy most már élte végeig hordozza a külső világban.

Jelleme illusztrálásával el kell mondanunk egy rövidke történetet. Az agg napjaiban külföldön száműzetésben majd mint földműves, majd mint házi tanító sanyargó hadügyminiszter és altábornagy, unokahuga által időközönként többször részesült anyagi támogatásban, majd ezen, majd meg azon behajtott régi követelés ürügye alatt. Az unokahug erszénye megapadtával azonban Mészáros régi követeléseinnek sora is megszűnt, s ekkor jutott eszébe Szucsics Amáliának, hogy van itt Pesten (mert a rémuralom elején történt) Haynaunak egy kegyence, valami roppant befolyású és mindenki által félt tábornok vagy altábornagy, ki a száműzöttek 1848-ig barátja s darab ideig magyar szolgálatban volt. Ez a nagy ur 1848. elején Mészárostól lovagi parolájára 1000 ezüzt forintot vett kölcsön, mit aztán, midőn ellenségként álltak szemben, természetesen nem fizetett meg. Sz. Amália nem félt akkor, midőn a durva zsarnokság a legnemesebb hölgyeket sem irtózott veretni, látogatást tenni a félelmetes katonai egyéniségnél, ki előtt leplezetlenül tárta föl hajdani fegyveres bajtársának mostani nyomorát, s ezért 1000 frtnyi tartozása megfizetését követelte.

— Mészáros Lázár halálra ítéltetett s nevét fel is akasztották; tehát mint politikai kivégzett, nem kérheti adósságát! — viszonzá a rémuralom hatalmas eszköze. Azonban az unokahug nem veszté bátorságát s így nyilatkozott:

— Excellentiád helyesen szólott, csak hogy az

én észrevételelem meg ez: excellentiád ez ügyben vagy nem tekinti hajdani barátját a hadi törvények által holtta nyilvánítottnak, hanem szerencsétlen száműzötteknek, kinek a tőle kölcsön vett ezer frtot most visszafizetni ezerszeresen becsületbeli kötelesség; vagy excellentiád nem fizeti neki vissza ez összeget, mert a kincstár részére ez is elkobozható lett volna. Ez utóbbi esetben azonban — minthogy excellentiád a kincstárnak sem adta át az ezer forintot — sikkasztás forogna fenn. Excellentiád mindkét esetben bünt követ el, bünt a fiskus, vagy bünt saját lovagiassága és becsülete ellen. Tessék a két bűn közül választani.

Ezzel eltávozott ezen, különben minden ízében nőies jellem. A félelmetes nagy ur pedig nem akart saját lovagias becsülete ellen bünt követni el, azért másnap sietett a hölgyet meglátogatni s kezei közé helyezni tartozását.

Összes magyar memoire-irodalmunk legkedélyesebb, legmeghatóbb s legbecsesbjei közé Mészáros Lázárnak száműzetése alatt folytatott levelezései tartoznak, s ezek irodalmi értékének érdeme kétségkívül részben megoszlik azzal, ki szerzésük indító oka volt. Mészárosnak egy testes kötetre terjedő levelei közt legszámosabbak az unokahugához intézettek s ezek egyszersmind a legvonzóbbak, legkedélyesebbek, sokszor igazán elégiai hangulatúak, melyekből egyszersmind vonásról-vonásra szemünk elé rajzolódik azon nőnek egész tiszteletreméltó jellemképe, kinek emléke iránt ezen néhány halvány sorral adózni kötelességünknek tartottuk.

Szokolj Viktor.

A l e n k a.

— Krajnai népballada. —

Elöttem, itt a domb felett
Törökbonba egy ut vezet.
Szemem itt a határon át
A nagy Törökországba lát.
Ajtajában a szende szép
Alenka ottan állott épp.

„Hadd szóljak veled, szép vitéz,
Te ifju török szép vitéz!
Mi hirt hallottál nálatok,
Mit szólnak és beszélnek ott?
— Akár jó, akár rossz legyen —
Gerő bátyámról? mond nekem!”

És válaszol a szép vitéz,
Az ifju török szép vitéz:
„Gerő bátyádról semmi hang

Sem szól minálunk ott alatt.
Magam sem láttam sohasem
E férfit s nem ismerem.”

És válaszol Gerő huga,
Alenka, Gerő szép huga:
„Bátyám visel hosszú fehér
Ruhát, mely a sarkáig ér;
Aranytól ragyog ékesen,
Selyemmel varrva fényesen.
Fején visel szép kalapot,
Rajt' három fényes toll ragyog,
Három szép darutoll ragyog.
Nagy kard díszíti oldalát —
Oly fényes mint a napvilág,
Oly vékony, éles, mint a bárd!
Egy kígyó van kiverve rajt' . . .
Hajh! nines több ilyen drága kard!

Kigyó-vérben keményedett,
Láttára a pogány remeg! ¹⁴

És válaszol a szép vitéz,
Az ifju szép török vitéz :
„Egy ilyen férfit odalemm
Mégöltek, — bátyád az leszen! ¹⁴

És mit tett most Gerő huga,
Alenka, Gerő szép huga ?
Gyorsan a kamrába siet ;
Magára vesz egy szép fehér
Ruhát, mely a sarkáig ér ;
Aranytól ragyog ékesen,
Selyemmel varrva fényesen.
Ép úgy nézett ki benne ő,
Mint bátyja a vitéz Gerő.
Fején visel szép kalapot,
Rajt három fényes toll ragyog,
Három szép darutoll ragyog.
Nagy kard díszíti oldalát,
Oly fényes, mint a napvilág,
Oly vékony, éles mint a bárd,
Egy kigyó van kiverve rajt! —
Hajh! nincs több ilyen drága kard!
Kigyóvérben keményedett,
Láttára a pogány remeg.

És az istállóba szalad,
Fölnyergel gyorsan egy lovat;
Egy szép, egy villámgyors lovat.
Hátára pattan egyedül
És meg is üli emberül.
Aztán miként a gyors madár,
A nagy Törökországba száll.

Gyorsan a táborba robot,
Nagy éles kardja úgy ragyog!
Hajh! mennyi török hullt el ott!
Hulltak, mint aratáskor a
Fényes sarló s éles kasza
Csapásítól a gabona!

A császár ablakában állt,
A törökökre így kiált:
„Ti hitvány, gyáva törökök,
Mégöltétek a hős Gerőt,
És ime mégis látom őt!
Vadul a táborba robot,
Nagy éles kardja mint ragyog, —
Hajh! mennyi török hullt el ott!
Hullnak mint aratáskor a
Fényes sarló s éles kasza
Csapásítól a gabona!

Prém József.

Apaffy Mihály uram és az udvarhelyi barátok.

(Történeti rajz.)

(Vége.)

III.

Másnap az ifju szénézett a városban, egy-két emberrel szóba állott, s aztán a nagy tekintélyben álló öreg Ugron Ferenchez, a szék alkirálybirájához ment, kinél bebocsáttatást nyervén, elmondá, hogy őt a fejedelem ő nagysága küldötte ki, s szeretné tudni, hogy vajjon mi történt a Borbély-család vagyonával, mert a szegény özvegy és leányai még mind tatár-rabságban silylődnek és várják a váltságdíjt.

Az öreg Ugron tiszteletet parancsoló ősz férfi volt, s a dolog őt is érdeklé, mert a papok akárhányszor felszólítottak, mindig kitérő feleleteket adtak.

— Hogy hívnak, öcsém? — kérde az ősz székely patricius.

— Nevem Szilágyi István. Aztán elmondá, hogy török fogságból miként szabadult, s miként jött a fejedelem ő nagysága udvarába.

Hallván az elbeszélést az öreg hivatalnok, egy iródeákat az egyházi férfiak után küldött, s nem sokára a komolyabbik pap a szobába lépett s szemeit az ifjura vetve, kissé elsapadt; de magát összeszedve kérde, hogy miben lehet a tekintetes ur szolgálatjára?

Ugron előadta a dolog állását.

— A mint láthatja kigyelmed, — végzé szava-
it, — az örökség dolga ő nagysága fülelhez jutott,
és most értesítenem kell dicső fejedelmünket...

A pap néhány percig hallgatott s aztán így szólt:

— Én magam fel fogom deríteni az ügy állását s még ma legalázatosabb jelentést teszek ő nagyságához. Ez ünnepélyes nyilatkozat után az öreg ur Szilágyihoz fordulva mondá:

— Hallodtat öcsém a tisztelendő ur szavait? Igyekezze azokat minél rövidebb idő alatt s minél hibebeben ő nagysága tudomására juttatni.

Az ifju s az egy kissé elkomorodott pap egyszerre távoztak el az öreg urtól, s a pap latinul szólt:

— Legkedvesebb barátom! nem lenne kedve egyházi szolgálatba lépni? Nagyra vihetné dolgát az isten, mert ezt az örökséget, bizony mondom barátom, perli tőlünk, s ha akár elvesztené, akár megnyerné a pert, mi csak nyernénk, ha barátom köztünkbe lépne.

— Köszönöm tisztelendő ur jó véleményét, nekem meg kell nyernem a pert, és ez nem is nehéz, mert az igazság részemen van, s e mellett le-

het vitézkedni, ha pap nem leszek is. Én estére Fogarason leendek ő nagyságánál...

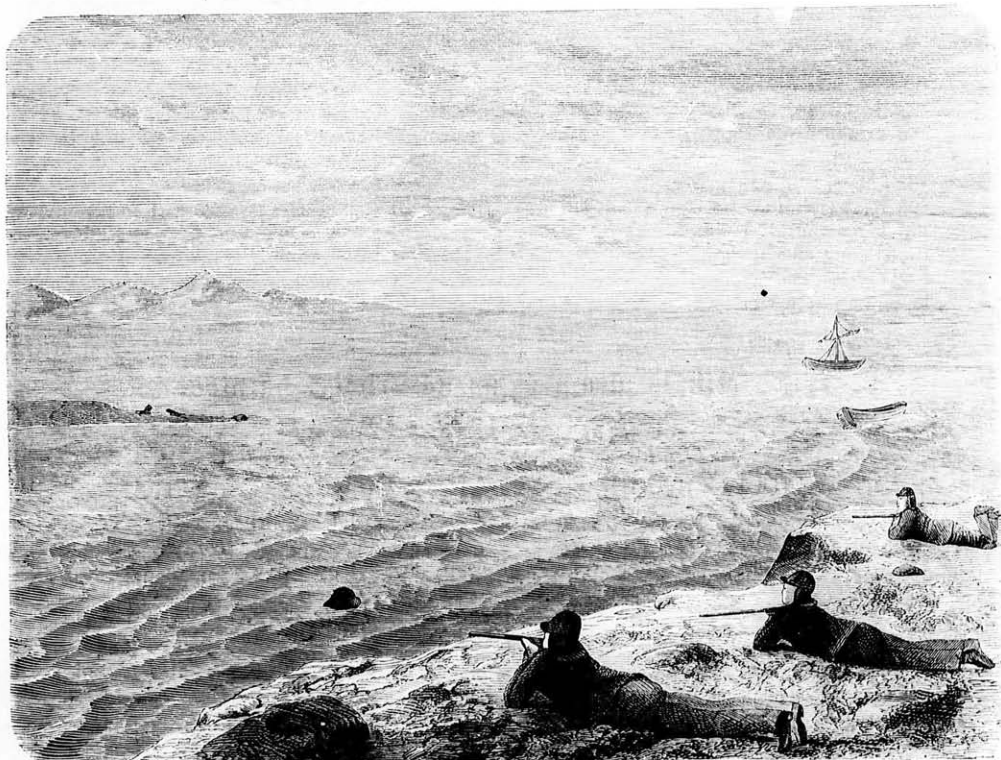
— De kérem... szólt a pap, kezeit összetéve.

— En csak annyit fogok beszélni, a mennyi ez ügyre tartozik... e felől nyugodt lehet... Isten velünk! — mondá az ifju, s a Bothos-utcán befordulva, sebesen haladott ki a városból.

Pár nap mulva az ifju Szilágyi ő nagyságánál jelenté magát, s az előszobák egyikében a nagy bajszu kis korcsmárossal találkozott.

— Jaj katona uram, a két leány mindig magát emlegeti.

„Kegyelmes Urunk és nekünk természet szerint való Fejedelmünk! Tisztelettel és nagy becsülettel vevén az Ngod parancsiolattyát, melynek continentiáját meghallván, megértettük, hogy Ngodat úgy informáltak volt, hogy a néhai Borbéli Istvánné asszonyom házáat, mely az orthodox becsületes Prædikátor háza mellett vagon, mi bírnók, oly conditional, hogy rabságban levő leányát s unokáját kiváltanók rajta, kihez képpent Ngod igen serio parancsolt volt mi nekünk, hogy azt a megnevezett házat Fő tiszt kezéhez bocsátanók.

Tengeri kutyák vadászása. (Szövege a 662. oldalon.)

— S a papokat mulattatja! — mondá halkán Szilágyi.

Néhány perc mulva bevezették a korcsmárost, s nemsokára az ifjut is beszóliták.

— Nos fiu, itt a papok levele, nesze, olvasd el hangosan.

Az ifju kezébe vette a durva papirosra irt levelet s címét így olvasá: „Celsissimo Principi Domino Domino Michaeli Apaffi Dei gratia Transilvaniae Principi, Partium Regni Hungariae Domino, Siculor. Comiti etc. etc. Domino, Domino nobis naturaliter Clementissimo.“

Belől pedig a levél szóról szóra így hangzott:

„Mi kegyelmes urunk a megnevezett házat, úgy mint ecclesiastica personák nem birtuk, nem is bírjuk, hanem eleven nyelvvel constitualtatott tutora lévén, viseljük gondját, melyről Ngodat in Constientia Cristiana akarok informálni, várván in Reliquo az Ngod fejedelmi Kmességét.

„Datum in oppido Udvarhelyi die 3 mensis Febr. Anno 1671.

Ngodnak alázatos engedelmes hivei: Pater Mihály és Pater István, Udvarhely városában lakó Pápista kereszttyénoknak lelki atyái.“

— Már azt meg kell vallani, hogy a tisztelendő urak hamis módon tudnak írni. Azt mondják, hogy ők csak tutorok; Szilvási uram, kigyelmednek meg se fordult volna a fejében ez az argumentum . . . Mondjon már most kigyelmed valamit erre a dologra; lám, ők szépen, alázatosan feleltek, s nem is akarják olvasni a jószágot, de azért bírják és jövedelmét elköltik . . . Hm! hm! ördögadta papjai . . .

— Kergettesso ki őket Nagyságod az országból, hisz ugyis titkos jézsuiták mindketten.

— Egyik legalább bizonyosan az! — mondá Szilágyi.

— És egész Udvarhelyt alig van tíz pápista, minék oda a pap . . .?

— Hm! hm! Szilvási uram, kigyelmed mindig hevoskedik; tiznél talán van több pápista, de ha

lelkit, hogy ennyi ideig bírván az szegény rabnak házát, semmit nem igyekezett kiszabadításában; ki légyen az az ember, maga tudja, de eddig való eszelekedetével elárulván magát, nem méltó, hogy olyan gonosz ember keze alatt tovább bírattassék az jószág, melyről teszünk már dispositiót, az kegyelmetek leveléből értvén egészen a dolgot. Maradván etc.

— Jól van fiam, ird rá: „Romano chatolico Patribus,” és add át az expressusnak.

IV.

Ugyanezen időben Udvarhelyszék karainak és rendeinek is parancsot küldött a fejdelem, meghagyván nekik, hogy a jószágot kézhez vegyék s a rabok válttságára jövedelmeztessek. Szilágyi

Az angol foglyok Magdalában. (Az „Egy király foglyai“-hoz, a 663. oldalon.)

csak tíz van is, azok is az én jobbágyaim, s az ő hitők is recepta, religio Ül le fiam, s irjad, a mit én mondok:

„Reverende fidelis nobis honorande salutem et gratiam nostram. Üzenetünkre tett kegyelmednek választételét elvettük, melyben írja, hogy az mely Borbély Istvánné háza felől parancsoltunk volt, aztat kegyelmetek úgy, mint Ecclesiastica personának nem bírta s nem is bírja, hanem eleven nyelvel constituáltatott tutora lévén, az viseli gondját. Immár azért kitetszik az kegyelmetek leveléből, hogy kegyelmeteknek ahhoz semmi közü nincsen, melyet magunk is akarunk, távoztatván legkisebbik dologban is ne érezze kegyelmetek kedvetlenségünköt, de az ki eleven nyelvel constituáltatott tutor abban az házban, bár megtapaszsza az

Istvánt pedig egyelőre udvari szolgálatba fogadta és a bejárók közé rendelte.

A szegény fiu nehezen tűrte a napokat, míg a jószág jövedelme és saját megtakarítása annyira megy, hogy a válttságot megfizesse, de nem volt mit tenni mást; szorgalmatosan a hivatala után látott s egyike volt azoknak, kiket sokan szerettek, s kiket az udvar legnagyobb része becsült.

Az idő azonban a jó fejdelemre nézve megváltozott; a magyarországi menekültek mind sűrűbben jöttek az országba, leveleik az ordélyi udvarnál mind sürgetőbbek lettek, s így Apaffinak saját akarata ellenére részt kelle venni a nagy politikában.

Egy alkalommal, midőn már Teleki Mihály uram is titkon a menekültekkel tartott, midőn a

nagy befolyásu fejdelemasszony is pártjukat fogta, a kételkedő fejdelem sehogy sem tudott ellentállani kéréseiknek s megígérte, hogy élére áll az invasióknak s megtámadja a német császárt, ha a fényes porta beleegyezik.

Szegény Apaffynak mindig ez volt a mentsége.

Teleki, a nagy befolyásu diplomata, egész életében minden párttal titkon szövetségelt s a lehető győzelemre nézve, mindig biztosított magának egy jó koncot; ugyanazon időben levelezett titkon a francia udvaroncokkal, a bécsi kormányval, a török basákkal, a magyarországi elégtelenségekkel s az ezektől egészen külön álló különféle erdélyi tervekjavakkal, ésmégis a jó Apaffy mindenható minisztere volt. Ez időben a magyarországi ügyét látszott pártolni és sarkalta Apaffyt; így beszélt a fejdelemasszony, így mindennap egy-egy lelkesült bevándorló, — ily érzelemben dobogott a különben becsületes fejdelem egyszerű magyar szíve, — de hiába, a politika nem engedé, és ezek szerint

ő úgy akart feltűnni barátai előtt, hogy: akarna ugyan, de a hatalmas szultán nem engedi. Így történt aztán, hogy az országos követek között vagy mellett mindig volt egy gyakran jelentéktelennök látszó egyén, ki az igazi küldött volt. Most is, mikor szoríták Apaffyt, Baló Lászlót nyíltan a portára küldötte, s kísérői közé adta az ifju Szilágyit, titkos levelekkel.

— Na fiam, ha ebben a küldetésben ügyesen jársz el, akkor magam váltom ki az övezgy Borbélyné és leányát.

Szilágyi István megbizását hiven és sikerrel teljesítette; a fejdelem pedig, habár, erőszakot nem akarván használni, még sokáig küzdött az udvarhelyi barátokkal, a jószágot kezükből kivette s Borbélyné és leányát a török rabságból kiváltván, az ifjut és imádott Rózsáját összeházásította s ők hosszas boldog életet élvén, őseivé lettek a máig is virágozó a . . . i Szilágyi-családnak.

Deák Farkas.

A tengeri kutya.

A tengeri kutya, másként tengeri borjú vagy borjufóka (*Phoca vitulina*), az északi fél földgömb majd minden tengerében lakik, az észak-német partoktól egészen Spitzbergáig s tán tovább is; de nem található a déli óceánokban, hol némely más, hozzá hasonló fajjal cserélték el. Az emlős állatok egyetlen nemében sem oly bizonytalan a különböző fajok ismerete, egyikében sem oly nagy a kor és nagyság szerinti színváltozatosság, mint a fókáiban. Még az igen elterjedt s az észak-német partokon előjövő közönséges tengeri kutya faja sincs egészen meghatározva.

A közönséges tengeri kutya vagy borjufóka legfőlegb öt láb hosszúra s egy lábnyi vastagságra nő; hátán sötét-szürkén zöldes, rendetlenül feketén foltozott s nemcsak életében változtatja színét a szerint, a mint bőre nedves, vagy egészen száraz, hanem ha kitömik, foltjait elveszti és egészen sárgás-szürkévé válik. Hasán minden körülmény között sárgás-fehér; ha fiatal, akkor feketés, hasán pedig fehéres, minden más jel nélkül. Ajkain hosszas, göndör sörte van; homloka rendkívül széles, szeme nagy és gömbölyű, szemölde nincs s füljárata keskeny, háromszögletes karimával van szegélyezve. Első lábainak fekete karmai a hátulsóéinál sokkal hosszabbak és vastagabbak; szőrösétét évenként kétszer változtatja; ez a fiatal fókáknál gyapjúszerű, a már kissé megnötteknél azonban durva, közönséges szőrből áll.

A hol a tengeri kutyát nem nagyon üldözik, ott nagy társaságban él, a kissé sziklás partoknak előnyt ad az alacsonyabb és homokosak felett, s ha verőfényes nap süt, kinyújtózkodva szeret pihenni vagy aludni, azonban még ilyenkor is fölemeli fejét időről-időre s kapkodva a lovegőt, szaglál ide-oda. Ha többen vannak társaságban, egyikük rendszeren valami magasabb sziklára kapaszkodik fel, hogy ott őrt álljon. A hol a vadászok gyakrabban üldözik, például Holgolandban vagy az észak-német partok más pontján, ott csak szórványosan mutatkozik; ott miudegyikük csak önmagáról gondoskodik. Ha a száraz földön lepik meg, mindenekelőtt bár ügyetlen, de gyors mozdulatokkal, — sokszor meredek sziklákon lehengeredve — a védő tenger hullámaint keresi; ha ezektől elzáratik, üldözőjét tompa morgás közt éles fogaival fenyegeti. Hangja hasonlít a disznó rőfögéséhez, de ha megszesítik, ez részvétet gerjesztő jajgatássá válik. A víz színe alatt mintegy öt percig bír elmaradni, s ha megijed vagy üldözik, oly gyorsan úszik, hogy húsz perc alatt könnyen halad egy mértföldnyire. Tápláléka halakból áll, s ezért a skót partokon a halászok kimondhatlanul gyűlölik azon pusztítások miatt, melyeket az izletos és drága lazacok közt visz véghez.

A tengeri kutya értelmes voltáról a régiebb írók számos történetet beszélnek el, melyeknek azonban nem mindegyike érdemel föltétlen hitelt;

annyi azonban bizonyos, hogy némely majomfajt kivéve, minden más állatnál könnyebben tanítható be s öreihöz minden másoknál hivebb. Az állatseregletekben látható s mindenféle természetellenes komédiákra betanított tengeri kutyák, kivétel nélkül ezen fajhoz tartoznak. Hall-érzéke nem csak hogy igen finom, hanem a zene iránt igen fogékony is, mely tulajdonsággal más emlős állatnál nem igen találkozunk. Laig Spitzbergába tett utazása leírásában beszéli, hogy ha a hajó fedélzetén hegedültek, ennek hangjai a tengeri kutyákat azonnal egész nyájukban csalták elő.

A hol ez állat nagy számmal fordul elő, ott a vadászat jelentékeny tárgyát képezi. Igy ösztönként többek közt Skótszágban, a Hebridákon és Orkádokon, hol a számos, nem mély és keskeny tengernyelvöket hatalmas hálókkaal zárják

el; így azonban csak a fiatal állatokat fogdossák össze. Az öregebbeket éjjelenként szokták meglepni, csolnakokon hatolván be a parti sziklák hasadécai- és barlangjaiba; itt megijesztetve az evezősek rögtöni kiabálása s a számos fáklya világa által, a tengeri kutyák a vízbe vetik magukat, hol az alkalmas pontokon felállított vadászok által agyonveretnek.

A foka értéke bőséges zsirjában és bőrében rejlik, melyet majd kidolgozva, majd szőröstől, ezereféleképen használnak fel. Fekete, halzsirszagu husát csak Grönland lakói eszik. Párosodási ideje július hó, s a nőstény március- vagy áprilban egy, ritkán két fiókot ellik; ha ezek már tudnak úszni, maguk kenyerére, vagyis inkább halára jutnak.

Egy fekete király foglyai.

(Az ethiópiai birodalom. Nagysága és hanyatlása. Theodorosz császár, az ethiópiai királyok királyának pályája és szereplése).

Azon földirati fogalom, melyet mi hibásan nevezünk Abissziniának, míg lakosai ma is ős nevét, az Ethiópiát használják, vajjon csakugyan oly hatalmas birodalmat képezett-e hajdan, melynek határait keletről a Vörös-tenger, északról Khor-el-Gas és Szennaár síkjai, nyugatról Abbaji és délről az Avas és Godzseb forrásai képezték? E kérdésekre igenlőleg felelnek Adulisz és Axum romjai, a szirt-oldalakra vájt ősrégi keresztény templomok, melyeket a mai Abisszínia határain kívül is találhatni, s az írott és szájhagyományok, mely utóbbiak a nép szívébe vésvék.

Annyi bizonyos, hogy ezen birodalom hanyatlása az európai történetírók által nem ismert korokban kezdődik. Midőn a tizenötödik században a portugálok első ízben léptek e tartományokkal érintkezésbe, határaikat mindenfelől nyíltaknak, védteleneknek találták s az ország intézményei és szokásaiból annak hanyatlása azonnal szemükbe szökött.

Midőn ezelőtt egy századdal a skót Bruce János látogatta meg Abissziniát, akkor ott a polgári háboru teljes iszonyatában dühöngött. A királyi palota hűbéresei csaknem minden tartományban kényük-kodvük szerint választottak s koronáztak fejedelemmé a régi uralkodóházból való valami kétes ivadékot, aztán meg ismét eltűnteték ezen árny-uralkodókat, ha azok utjokban állottak. Ezen főnökök — kiket nálunk oligarcháknak neveznének — százados, öröklött gyűlölség és boszútól lihegvén egymás ellen, a siker

által mámorosak, a visszatörölés által pedig dühödtek, ellenfeleikkel hallatlan kegyetlenséggel bántak s pártos hiveiknek minden kicsapongást megengedtek. „Gondar — ugymond Bruce János — ezen szerencsétlen tartomány fővárosa vérben fuldoklott s a dögök szagától a hegyekből lecsalt hyénák éjjelenként egész falkákban lepték el az utcákat, hogy azokról az ott hagyott hullákat eltakarítsák.”

A dolgok ezen rendje eltartott egészen napjainkig. 1848-ban egy Ali nevű, galla-eredetű főnök nem annyira személyes érdemei, mint inkább anyjának ármányai folytán első helyet vívott ki magának ezen fejtelenségbe sülyedt hűbéri szövetségben; azonban a két leghatalmasb főnök: Ubié, Számen és Tigré helytartója, valamint Birro-Guoso, Godzsam-tartomány kormányzója, az engedelmességet megtagadta tőle s nyílt lázadásban tört ki ellene.

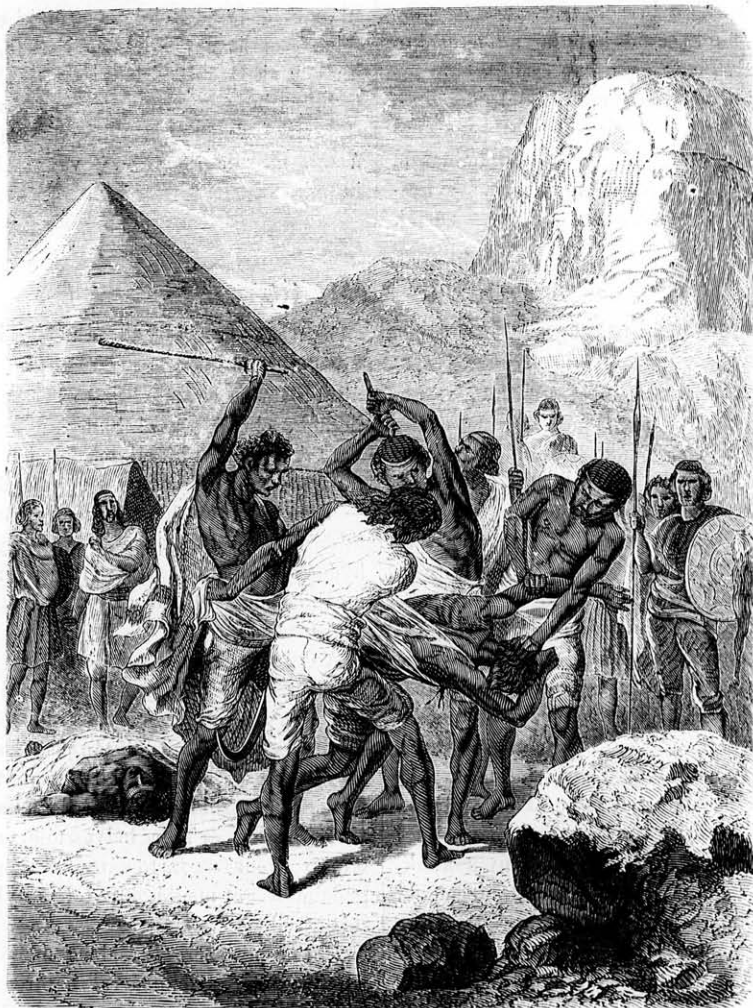
Ekkor új szereplő jelent meg a színen. Ez Kassza volt, a Szennaárral határos Kuara-tartomány kormányzója. Alacsony származásu, de telve becsvágygyal, ez ember azt hívé, hogy küldetéssel bir az ethiópiai birodalom hajdani hatalmát és dicsőségét visszaállítani, s e cél elérésére egész bátorsággal és erőszakkal hatolt előre.

Mindenekelőtt megtagadta az engedelmességet a királynétől, Ali anyjától, kitől a kormányzóságot nyerte volt. Az ellene küldött hadseregek egyikét a másika után megverte, még mindig hűséget negélyezvén Alifjejedelem irányában. 1853-

ban végre az ellene küldött Ubié és Birro-Guoso seregeit is megverte s ekkor lovetván álarcát, mérszen elhatározta magát Alit is megtámadni. Ezeket megsemmisíté, elfogta, Alival együtt el-tette láb alól, s Albisszinia patriarkhája által cesévé, vagyis Ethiópia királyainak királyává

szakadva élt. Végre egész Ethiópia uralma alá került.

Becsvágyának céljához érven, úgy látszik, uralkodását tetteivel akarta igazolni, s ezért hozzáfogott a törvények, szokások, erkölcsök, sőt még az öltözetek reformálásához is. Tartományaiban

Stern szolgáinak meggyilkoltatása. (Az „Egy király foglyai“-hoz)

koronáztatta meg magát s Theodorosz nevet vett föl.

Ily módon a vallás által is szentesítettve hatalmát, Sou meghódítására indult ki. Rövid táborozásra volt szüksége, hogy a birodalomhoz csatolja ezen tartományt, mely több századon át attól el-

megszüntette a rabszolgakereskedést, megtiltotta hadseregének a csatatéren maradt ellenséges hulláknak azonnal kifosztását, valamint megsemmisíté azon ősi szokást, hogy a gyilkossággal vádolt a meggyilkolt rokonai boszujának adatott át; ezen tundra törvényszékekre bizta a bűnösök büntetését.

Stern és Theodorosz. (Az „Egy király foglyai”-hoz.)

Pályájának ezen igen rövid időszaka alatt különös gondot látszott fordítani a nemzeti iparra és földművelésre, s ő mondá ezen nevezetes szavakat: „Azt akarom, hogy rövid idő múlva egész Ethiópában többre becsüljék a szántó szarvasmarhát, mint a csatamént.” Nagy szavak, melyek azonban eredmény nélkül maradtak.

Theodorosz önmagában viselő azon szirtekot, melyeken hajótörést kelle szenvedniök mind szép terveinek, mind hatalmának, mind életének; e szirt volt rendkívüli féltékenysége uralkodói jogait s mindazt illetőleg, mi ezekkel érintkezett. Szeretett összeköttetéseket, szövetségeket kötni európai nagyhatalmakkal, s velük csaknem hasonlónak óhajtott látszani. Szerencséje által támadt és tudatlansága által táplált göggyénél fogva azt hívé, hogy a föld kerektségén nincs nálánál hatalmasb uralkodó, s Theodorosz jellemének ezen fekete foltpja óriási arányokat öltött, midőn az ellentállás és visszatorlás órája ütött.

Ez óra pedig 1863-ban ütött. Ugyanis ez év októberében egy angol hittérítő, Stern, Európába visszatértében, Gondárban nem akart a nélkül megállapodni, hogy egyttal el ne bucsúzzék a negustól (a fekete császártól), ki ez időben a főváros közelében táborozott. Ezért tehát audienciáért folyamodott.

Tudnivaló azonban, hogy Stern már elébb irt egy könyvet Abissziniáról, mely miatt Theodorosz gyűlöletet magára vonta. E könyvben Stern számos dicsőrelet illeti Theodorost, de egyik fejezetben, mely különösen a fejedelemség életirátának van szentelve, a hittérítő nem mulasztotta el fölemlíteni, hogy Theodorosz anyja, férjének, egy köznemesnek halála után, kénytelen levén magát s gyermekét saját erejéből táplálni, házalókereskedéssel foglalkozott. Theodorosz, ki a kor mai szellemének hódolt, ez adatok fölemlítését anyja és saját érdemei dicsőítésének tekintette egyrésztől, de mert másrészt el volt fogulva a régi keleti monarchiák dicsőfnye iránt, egyszersmind felségsértőt látott Sternben, ki őt és anyját: Dávid és Salamon királyok utódát meggyalázta.

A mi azon találkozás borzasztó eredményeit illeti, mely találkozást Stern önmaga sürgetett, a hittérítő saját elbeszélése szerint adjuk.

Egy apród jött hozzám — úgymond — azon üzenettel, hogy ő felsége már befejezte étközését. A királyi sátorban már kiürült a részegeskedés utolsó edénye is, midőn a sátort környező korlátot elszedték; erre előtűnt Theodorosz alakja, kit mintegy hat tiszt s több apród környezett. Társaaim azonnal porba vetették magukat, míg én

egyáltalán nem követve szolgálais magukviselőlet tiszteletteljesen üdvözlém őt.

— Közeledj! — kiáltának reám a király kísérei.

Engedelmeskedém s néhány lépést tettem előre.

— Még közelébb! — ismétlé újból több erős hang.

Ismét előre mozogtam.

— Mit akarsz? — kérdé tőlem durván a király, a kit az ital fölhevített.

— Láttam fölséged sátorát, — felelém, — s így nem akartam elmulasztani legalázatosabb üdvözlömetet.

— Hová mégysz?

— Ha fölséged kegyesen megöngedné, innen Masszuába szándékoznam.

— S mit kerestél Abissziniában?

— Fölséged alattvalói között Isten igéit óhajtottam terjeszteni.

— Tudsz ágyút önteni?

— Nem, fölség!

— Hazudol!

„Ilyen volt rövid válasza; s azzal mérges pillantást vetve Neguszára, kísérim egyikére, s parancsoló hangon kérdező tőle hazáját.

— Én Tigréből való vagyok! — vizonzá a szegény ember remegve.

— S te ezen fehér embernek szolgája avagy tolmácsa vagy?

— Nem, fölség; én Caméron konzul szolgálatában vagyok s most csupán Adováig megyek, anyám látogatására.

— Hitvány beszéd! gyalázatos kutya! koszos számár! Te feleselni mersz királyoddal? Huzzátok földre a nyomorultat, s míg hitvány bőre alatt csak egy szuszszanas is van, addig verjétek.

„E parancs pontosan teljesítették s a védtelen szegény embert földre terítették, kit a nélkül, hogy egyetlen kiáltást vagy nyögést ejtene, a vad uralkodó kurjongatásai közt hatalmas fütykösökkel halálra vertek, úgy, hogy néhány pillanat alatt élettelen hullává lett.

— Odalenn egy másik ember is van; üssétek agyon azt is! — ordítá a zsarnok.

„A meglehetősen távolban volt szerencsétlen szintén azonnal a már kivégzett tetemeihez vonzólták s a nélkül, hogy egyetlen szót vagy lélekzetet ejtett volna, mely a vérmes zsarnok haragját még jobban felgerjesztette volna, ezen is végrehajtották társa sorsát. Én elámulva döbbsentem meg. Zavaromban lehetséges, hogy kezemet vagy ujjamat ajkamhoz emeltem, mit a kegyetlen despotá megvetés jelének vett, s minden magyarázat,

minden szemrehányás nélkül mint dühödő oroszlán, veté magát rám, pisztolyát fejemnek szegezve. A félelmes fegyvert pillanatig ragyogni láttam a hanyatló nap sugaraiiban, egy pillantás mulva azonban — mintha valami láthatlan hatalom ragadta volna meg őt — a pisztolyt övéin löggő tokjába visszadugta.

— Terítsétek le a földre! hasítások ketté koponyáját! öljétek meg! valának az utolsó szavak, melyeket hallottam. Pillanat alatt letépték ruhámat, a földre gyürtek s ezzel elvesztém eszméletemet.

Félig agyonverve, érzékeimtől megrabolva, majdnem élettelenül, vértől patakozó sebekkel hurcoltak a táborba, nem hogy ott vasra verjenek, miként öreimnek parancsoltaték, hanem hogy eltemessenek, miként ezt ajkaikról hallottam.

Ezen afrikai botozást mintegy csoda által szerencsésen túlélvén, — Sternt — még mindig vérezve — békóba vetették s a magdalai váracsba vitték, hol azon közös börtönba jutott, melyben a benszülöttek is szenvedtek.

(Folyt. köv.)

(Dr. Blanc után.)

Szokolý Viktor.

Mátyás király fekete seregéről.

Mátyás is azon elvből indult ki katonaságának szervezésekor, mely elvet még minden észélyes uralkodó követett, miszerint az állam biztonságának egyik fő tényezője lévén a rendes gyakorlott hadsereg — ennek vezéreit azok közül kell megválasztani, kikben a hadvezéri tehetség a hazaszeregetből folyó hősiséggel párosult.

Vagy nem ezt bizonyítják-e azon hősök nevei, kik seregében vezéreként szerepeltek.

Egy Bátori, Kinizsy, Drágfi, Zápolya, Szokoli, Rozgonyi?!

Ám ily vezérek alatt a katonaság sem volt egyedül kard és puska, mint az újabb időkben; de ha harca került a dolog, a lelkesedés nem kevésbé hatott a harc eldőlésére, mint a kard, melynek súlyos csapásai csak is azt jelezték.

Mátyás serege — mint azt az egykorú történetek bizonyítják — egyike volt Európaszerte a leggyakorlottabbaknak és legedzettebbeknek.

Különös sulyt fektetnek pedig Mátyás fekete seregére, mint a mely katonaságának élet-elemét képezte volna, a mi nem áll, mert hisz ez csakis zsoldos sereg volt s idegenekből állott.

Azonban azt se véljük, hogy alább állt Mátyás magyar seregénél — a mennyiben náluk csakis a zsold pontos kifizetése tartotta fenn az engedelmességet, s a mennyiben csakis ezért harcoltak — eléggé jellemezzük hősiségüket, ha Mátyás többi seregével egy vonalba állítjuk.

A mit tudunk a seregéről, azt Bonfinból tudjuk, ki szerint a fekete sereg jobbára csehекből állott s nevezetüket onnan kapták, hogy legtöbbsnyire táborban lévén, arcuk a naptól egészen elbarnult, — mi meglehetősen könnyed névértelmezés, ha vesszük, hogy hisz Mátyás többi serege se igen hevert télenül a városokban, s így ezeknek arcát ép úgy elsűthette a nap, mint azokéit.

Hihetőbb, sőt elfogadható állítás az, miszerint e sereget ruházatáról nevezték el így, mit az is

eléggé bizonyít, hogy ez időkorban több „fekete“ névvel jelzett sereg létezett Európának más nemzetéinél, ugyanaz okból nevezve el így.

S hogy miért viseltek volna a más nemzetbelieknél szolgáló fekete seregek fekete ruhát, ezt meg onnan magyarázhatni, hogy e bármely nemzetnél fekete sereg név alatt ismert katonaság mind német törzsből eredt, kik pedig a fekete vagy sötétbaraa szín iránt különös előszeretettel viseltettek. Mi pedig hogy nem légből kapott állítás, azt tények bizonyítják.

Igy Habsburgi Rudolf császárról föl van je gyezve, miszerint rendszeren barna öltönyben járt, mely szokást vitézeinek is követni kelle. IV-ik Károly császárról szintén beszélnek, hogy rendszer öltönye egy sötétbarna, térdig érő tógából állott.

Istvánfy Miklós történetének 15-ik könyvében írja, hogy I. Ferdinánd alatt 1542-ben a törökök ellen küldött németek fővezérje, Brandenburgi Joachim közönségesen fekete hercegnék nevezetett, seregeinek fekete ruházatáról és fegyverzetéről.

A magyarországi fekete seregbeliek csehек voltak ugyan; de Mátyás uralkodása alatt a német birodalomhoz tartoztak.

Elnevezésükkel tehát tisztában lévén, nézzük, hogyan jutott Mátyás ez igen hasznavehető sereghöz.

Miután az ismeres husszita — vallásos dolgok miatt folyó harcok lecsilapultak, nagy száma azon cseh vitézeknek, kik megszokva a tábori életet, hadakozást s az eközben könnyű módon való zsákmányolást, nem folytathatva ez élet módot, s el lévén szokva a munkától, „Bratnik“ név alatt csapatosan odahagyták hazájukat azon reményben, hogy hisz Magyarországon lévén mit rabolni, azt ott folytathatják.

Ugy is lett. S a mellett, hogy Lol szerit tohet.

ték a fosztogatásnak, az alkalmat felhasználták, díj mellett bárkinak zsoldosul szegődtek.

Ily Bratnikok voltak azok, kiket fegyveres viszálkodásaikban egymás ellen fogadtak Fridrik osztrák császár és öccse Albert, s ugyanily koberlő csehok voltak azok is, kiket Albert halála után Erzsébet — a trónra fia javára igényt formáló özvegő királynő — fogadott zsoldos seregül Ulászló ellenében, mely sereg kapitányául Giskra, Valgatha, Talafusz és Akszamith említetik.

Ezek aztán, mert később Erzsébet s Ulászló közt egyezés jött létre, elvesztvén zsoldjukat s látva, hogy nem igen gondolnak velük, vagy tán félik is erejüket, várakat építvén, a szegény néptől s egyáltalán mindenkitől rettegott rablökká lettek. Azonban Mátyás király foglalván el V. László után a trónt, egész ei élyével ellenük fordult, szerencsés fegyvereivel kiűzvén őket váraikból, a nyílt téren diadalt aratott rajtuk, s látván, hogy nem csekély kitartással harcolnak, azokat, kik életben maradtak, számra mint egy 800-at, zsoldal látván el, seregéhez kapcsolt.

Zsoldjuk, mint azt Kaprinai omliti, évnegyedeként osztatott ki, még pedig négyezer arany forintban, mely összeg az akkori idők pénzértékehez mérve elég tetemes volt.

A sereg meghódolván, annak kapitányával, Giskra Jánossal is egyezésre lépett Mátyás, Lipával. Sóllymossal, s 25,000 darab arannyal ajándékozván meg.

Mátyás nem csalódott, midőn e seregben nagy harcolói képességet vélt fölfedezni. E rablók s vérszomjas husszíták csakhamar tetteik által megdicsőült vitézek lettek.

Meghódoltatásuk után elsőben is a török ellen viselt hadjárataiban alkalmazta sikerrel őket Mátyás s legfőképp is ezek irtására kötelezték magukat, mert másik ellenfele Mátyásnak a cseh Podjebrád levén, nem kívánhatta tőlük — mit ugyan később megtettek — hogy cseh testvéreik ellen harcoljanak.

Különösen kitüntették azonban magukat Mátyásnak Austria ellen viselt hadakozásaiban. Kreuz, Stein, s Szent-Pölten mellett oly lelkesülten harcoltak Kinizsi és Sanovi Zeleni János vezérlete alatt, hogy dacára a golyó záporának, dacára a védők elkeseredett dühének, mellőlük mind addig nem tájtának, mig nem vitézül bevették.

Sokat tett e sereg vitézségének emelésére az is, hogy rendszeren kiváló vezéreik voltak, kik minden ügyességüket felhasználták feltűzésükre, tudva azt, hogy ha ez a vad sereg egyszer fölle-

kesül, mig a győzelmi tényt végre nem hajtja, nem áll ki a harcából.

Ily jeles vezérük volt a már említett Zeleni s ugyanily jelesek voltak Haraszti és Trinkó, kik e sereget 1488-ban a sléziai herceg ellen vezették. Most tehát a csehok ellen kelle harcolniok, mitől eleintén vonakodtak, migem Trinkó biztatgatásai s Haraszti taktikája oda vitte a dolgot, hogy a sereg elkeseredetten neki vágatván az ellenségnek, azt szerteséjjel verte.

A fentebbiekhez hasonló jeles fekete seregbeli vezér volt a Cseh Dobes, ki szintén nem egy hősi dolgot mivelt velük.

A fekete sereg is, mint Mátyásnak egész serege, gyalogok- és lovasokból állott. Fő ereje gyalogságában rejlett, mely a legkeményebb tüben is megállta helyét.

A gyalogság nehéz- és könnyűre osztatott, a szerint, a milyen fegyvernemmel volt ellátva.

A fegyelmet eléggé megtartották, mert hisz ezt meg kelle tartaniok, ha a megbotoztatás szegényének nem akarták kitenni magukat, mely fenyték Mátyás seregében használatos volt.

Egyáltalán Mátyás serege szigorún fegyelmoztetett s a fenyték alól még a tisztok sem voltak kivéve. Szigorúsággal járt el azoknak kihágásai iránt, kiket ő omelt föl a porból, hogy el ne bizák magukat.

A fekete sereg eredetéről és működéséről ennyi tán elég.

Nem is tudunk többet róluk, mert a Bonfinnal egykorú történészek feljegyzéseiben e sereg-ről igen kevés van megomlítva, a későbbiek pedig csakis Bonfinból, mint kútfőből merítették a fekete seregre vonatkozó feljegyzéseiket.

A sereg feloslása csakhamar bekövetkezett Mátyás halála után, mert hisz gyászos pártvillongás állván be, Mátyás egész hadi serege oszlásnak indult.

Különbén pedig a fekete sereg, mint mely zsoldját nem kapta meg, jogosan tehetto ezt.

Mátyás pontosan fizetto zsoldjukat, mert hisz neki egész uralkodása háborukból állván, katonaságára különös figyelmet fordított.

Nem is volt csekély az adó, mit ennek feuttartására népeo vetett; nem is szerette ezt a nép, mig élt a nagy király; de bezzeg holtával — midőn a jogaikban sértettek orvoslásával épen nem tördő Ulászló lépett a trónra — felsóhajtott, mint azt Bonfin írja: „Vetno bár Mátyás király évenként háromszoros adót ránk, örömet eltűnők, csak állana hatalmunkban őt visszahozni sírboltjából.“

Mátyás király serlege.

Hazánk majd minden vidékén léteznek egyes történet- s régészetkedvelők, kik függetlenül minden haszonvagy- s nyereségtől, csak saját szenvedélyük s a történet s régészet iránti szeretetből indítva, a talált emlékeket összegyűjtik s a megsemmisüléshez közel állókat megmentik. Rác-Almás is (Pest alatt) mutat fel egy ritkaság-kedvelőt, ki különösen a történelmi tárgyakat nagy kitartással gyűjti; ez Modrovich Ignác ur, árvtörvényészi ülnök. Gyűjteményében többnyire történeti becsű ritkaságok találhatók, melyek közt legnevezetesebb egy serleg, állítólag Mátyás király serlege. A billikom maga 18—20 hüvelyk magas s felső része üveg, alsó része, vagyis talpzata érc s ezen következő felírás van:

„*Vina bibant homines, animalia coetera fontes.*“
(Az emberek borokat isznak, a többi állat vizet).
Ezután egy magyar vers következik, melynek szövege így hangzik:

„Ez Hunyadi Mátyás király Bilikumja,
Velencéctől vett régi ajándékja,
Midőn ellenségen lett diadalomja,
Ez volt Vitézinek áldomásadja.
Hunyadyral Lajos királyra maradt,
Ki is vitézivel gyakran ebből ivott.
Battyáni Ferenécl Pohárszékén állott.
Bortöltője levén híven forgolódott.
Kinek hűségéért hogy Német-Ujvárárt
Adta, rá köszönté akkor ez Poharát
Az király éltéért, megíván a borát.
Hű szolgálattyának vette méltó árát.

Melly Ház eleinek most is követője,
Királyának igaz s álhatalos hive,
Országának egyik paisa s őrzője,
Édes Nemzetinek hű védelmezője.
Hazánk szolgálának igaz szereteti
Megrögzött ez Háznál Vitéz kedvelleti,
Sok szegény legénynek szükségét enyhéti,
Asztalát mindenek egyaránt teréti.
Gazdag dúk Papoknak menj bár Udvarokra,
Meggkérdek: barátom, mit hoztál konyhára?
Jer be, ha zsebedben pönög az bor ára;
Ha nem: ki ballaghaez a nyitott kapura.
Sőt némely urakhoz történnyék meneti,
Ritka katonának most a böcsületi,
Nem lévén szivekben hazán szereteti,
A vitéz embernek sincsen tiszteluti.
Inkább veti abban ki-ki dicsőségét,
Miképpen tölthesse erszény ürességét,
Közönséges jóban nem látyni hűségét,
Ritkábban ellenség ellen vitézségét.
De szegény legénynek csak jó hajlék Rohonc,
Mert ott katonának bő kenyere, bor s konc.
Untig igyál azért, a vigságot ne bontsd,
És ez bilikumot barátom el ne rontsd.“

E serleg eredeti tulajdonosa gr. Bathányi Kázmér, 1849 iki külügyminiszterünk volt, kinek kis-béri ingóságai elárvereztetvén, a serleget csekély árért Modrovich ur vette meg, s most nála nagy tiszteletben tartatik; ő egy albumot csatolt hozzá, melybe mindenki, ki e poharat megnézte, nevét tartozik beírni. Mindkettőt a magyar nemzeti muzeumnak fogja ajándékozni.

Közli: *Hattyúffy Dezső.*

-Irodalmi kuriózum 1848-49-diki forradalmunk idejéből.

(Meghívó Sárosi Gyula Aranytrombitájának felolvasására, Debreczenben 1849. jun. 1-jén.)

Sárosi Gyula

folyó évi 1849. június 1-ső napján pénteken, délutáni negyedfél óraker, a kollégyiomban, a mint csak szusszal bírja, világ hallattára megfujja az

ARANY TROMBITÁT,

melyet

az örök igazság parancsolatjára a népnek mondva készített.

A ki hallani akarja, tegyen le az ajtnál kicsinyenagya a megsebesült katonák számára jó pénzben egy forintot; vagy előre váltson jegyet reggeli 9 órától 12-ig a kollégyiom kapujánál. — Az egésznek savát-borsát Szabó ur társaságának kántusa fogja megadni, míg a trombitás lehetet

vesz, gyönyörűséges nótákat énekelvén. — A karzatokat csak fehéreselések foglalhatják el.

Jertek el, Atyafi! jertek el egy szóra,
Kik hajlandók vagytok minden szépre-jóra.
Mégfuvom harsogó *Aranytrombitámat*.
Ezt a nektek csinált új verses munkámat,
Mit *Besze János* hallatok több versben,
Elfuvom én amugy nem pusztán, ha' versben;
Elfuvok mindent a hitszegő...ról,
S eblában nyargaló falamiájáról,
Mik a mult mártius óta nálunk estek;
Mindent, no de mindent magyarán lefestek.
Egy jó forintotok ám hiszen megbánja:
De sériált huszártól eb az, a ki szánya.
Nem elég a huszárt vigasztalni szóval,
Ha vérzik a sebbe, kössük be bankóval.
Ha jól esett itthon ülnünk a kuckóban,

Mig a szegény huszár fülig járt a hóban ;
 Ugy hogy némelyiknek elfagyott a lába,
 Dukál, hogy egy bankót nyomjunk tarsolyába.
 Jertek ! a ki ott lesz, isten is megáldja,
 A trombitás pedig addig is kívánja :

Hogy oly kazal bankó hulljon égből rája,
 Mint az öreganyám tornyos nyoszolyája !

Nyomatott Debrecen város könyvnyomdájában.

Közli: **Papp Dénes.**

Egy hét története.

(Okt. 18.)

(VK.) Hajrá verseny volt a Rákoson, s hajrá-verseny a lapok barázdái közt. Sportsmaunok és journalisták ugyancsak nyargalásztak szikár lovaik és még szikárabb tollaik hátán — kitűzött céljuk felé.

S mi ez a cél ? Azoknál a versenydíjak aranya, ezeknél pedig egy jó igazgató a nemzeti színházhoz. Lény, minő nem született még: a ki könyv nélkül tudja Skakespeare-t és Mozartot, a ki egyformán ki bírja elégiteni a kaszinót és sajtót, a ki Erkelből, ez álmos lángészből, s Szigligetiből, e szelid páterfamiásból tevékeny, erélyes, mozgékony vezéreket formáljon, ki ne nézzen se jobbra, se balra, hanem előre, a kinek lobogóját ne egyik-másik primadonna selyem uszálya képezze, hanem a komoly műzsa palástja, s a ki meg tudja tartani a középutat egy pasha és egy léckirály között. De hol, az ország melyik szögletében született ily csodaférfi ?

A rostán már egész névsor fordult meg.

Először is Festetich Leó! — „és szabadíts meg minket a gonosztól!“ imádkozák a megijedt műzsák, s annyira kétségbeestek, hogy a nemzeti színpad előadásain azóta sincsenek jelen. — Hát Tóth Vilmos? — ez nem kell a lapoknak, mert azt hiszik felőle, hogy báblenne a kaszinó kezében; s általában — bár érthet operához és drámához, miután énekel úgy, mint Pauli, s Vilmosnak hívják csakugy, mint Skakespeare-t, — kevési ránta a rokonszeny, mert uton-utfélen úgy szidta a nemzeti színház oddigi igazgatását, hogy szavai mögül csak ügyágaskodott kifelé e gondolat: majd megmutatnám én, hogy mint kell! — Hát Jókai Mór? sokkal jobb szeretjük őt, semhogy az igazgatás keserű almájával kínáltnók! — Hát gr. Keglevich Béla? félnek tőle, hogy színre hozná a lord Byron „Sardanapál“-ját. — Hát Várady Gábor? de ki marad akkor az állami számvevőszéknek? S hát Zichy Antal? Őt írók és művészek jelölték ki, s azt hiszik, hogy megtalálták benne emberüket. Modorában szelid ugyan, mint egy kisasszony, de a hol komoly becsvágy sarkalja, megáll a talpán, mint egy igaz férfi. Aztán ő kedves ember mindenjitt. Szívesen köszöntik a

miniszteri szalonokban és a szerkesztőségekben, a kaszinói asztaloknál és a színészek tanyáin!

De nem akarunk korteskedni mellette, megijedvén egy nagy férfitől, ki folyvást el van foglalva azzal, hogy aeso-pi énjét bámulja (más ugy se teszi), s ki szörnyen lehoradt közelébb az újságírókat azért, mert személyeket emlegetnek, holott a reformokat kellene megvitatniok. Aztán — miután a többi mitsem tudott mondani — kényszerítve érezte magát, hogy ő maga lépjen ki, mint a ki mindent meg tud mondani, kivéve, hogy ezuttal minden puffogó előjáróbeszéd dacára is semmit se mondott. De nincs is rá szükség! Háromszor dolgozák már ki műértők a színházrendezés tervét, a teendőket, az igazgatóság reformjait; ott fekszik mind az ország képviselőlele előtt; hasznát vehetik, ha akarják; s annál többet és jobbat bizony a legönteltebb fiatal óriás sem képes mondani.

Különben is a rendezés főakadálya összeomlott — komitő nincs többé! — Ez szívósabb alkotás volt, mint akármelyik bécsi kormányforma húsz esztendő óta. Nem fogott rajta sem a közvélemény ostroma, sem a jobbra fordult idők egészséges szele. Az Űrményi Józsefek és gr. Festetich Leók folyvást befolytak a színház dolgára, holott elég siralmas bizonyosságát adák, hogy nem értenek hozzá. Ez a komitő csak ellenőrzési testület volt ugyan, de egyszersmind a protectiók üveg-háza. A kis énekesnő, a kis táncosnő vagy kis színésznő (mert férfit nem protegáltak) e komitőtagok, e minden szép mosolyra és hulló könyvre meglágyuló öreg urak előszobáiból léptek a színpadra, hogy a zaklatott műzsa körül lábatlankodjanak. Még jó, hogy e komitő elnöke gr. Károlyi György volt, a színháznak minden időben igaz barátja, s így idők hosszan e testület nem tehetett annyi rosszat, mint a mennyire képes volt. Hanem tett mégis eleget, s a legudvariasb szolgálat, a mit koporsójánál tehetünk, az, ha minél kevesebbet beszélünk életéről.

Van ugyis más miről beszélni.

A katolikus gyűlésnek vége van, s emlékül utána egy fölvilágosult egyházi szónok képe: a Kuthy Mártoné maradt, meg egy halálra sebe-

sült: Konek egyetemi tanár, ki az egyházaik előtti szolgáltságában annyira ment, hogy Deák Ferencnek kelle őt emlékeztetni az emberi méltóságra s egy egyetemi tanár hivatására. Az egyetemi tanulók legnagyobb része pedig azóta nem is igen kívánja az ő rozsdás csatornáján keresztül fogadni el az egyházjogot, hanem átpártolt a másik tanárhoz, ki „urbi et orbi“ nem árulta el onnyire gondolkozásának penészes odvait.

A katolikus követek elmentek s jöttek helyettük a képviselők, kik mult szombaton tarták megnyitó gyűlésüket, Somssich Pál elnöklete alatt, ki isten áldását kérve az új ülésfolyamra, kitartó buzgóságra hívta föl a ház tagjait és a kormányt. Munka lesz elég: állami számadás, bírósági törvények, testi büntetés eltörlése stb. A megyerendezés még a távolban sötétlik, mint egy kuszált gombolyag, s legfőlebb tavasszal mernek hozzáfogni. A választási törvény is, (melyre nézve Horváth Lajos Miskolcraól egy javaslatot küldö Deák Ferenchez), későbbi idők munkája lesz. Miután a kormány fej nélkül marad, mert hisz gr. Andrassy Gyula már néhány nap mulva hajóra száll, hogy ő Felsőégét keletre kísérje, a fogasabb tárgyakat pihenni hagyják, s ha csak a ki-kirobbanó interpellációk nem za-

varják föl a kedélyeket: alkalmasint csöndesebb ülésfolyamunk lesz, mint volt az utósó.

Megnyilt e héten nemcsak a képviselőház, hanem a nőképző-egylet tanterme is: mult vasárnap, a Zrinyi-ház másod-emeletén, Veres Pálné szül. Beniczky Hermin elnökő, Torkos László tanár és Zichy Antal tanfelügyelő meleg beszédeivel, élénk részvét és ünnepeles hangulat mellett. Minden művelt ember üdvözli szívével és szavával e tantermet, hol a fölserdült lányok értelmét és izlését fogják hivatott tanárok (köztük Gyulai Pál) képezni. Tanítvány most még nincs sok (épp tizenketten vannak, mint az apostolok), de ez is elég kezdetnek. A fő az, hogy a tanterem megnyiljk s benne a képzés olyan legyen, mely mindig szélesb körben gyakorolja hódításait. Az egyleti tagok a megnyitás délutánján kedélyes és díszes lakomát is rendeztek a Frohner-teremben, hol a bor mellett lelkes és elmés toasztok folytak. Meg voltak híva a tanárok és szerkesztők, s e kitünő, művelt urhölgyek körében talán Timon ur maga is nyáás mosolyra fakadt volna.

Ugy halljuk, hogy e nemes célú egylet védnökévé a királynét ohajtják fölkérni, ki Gödöllőn most nem él másnak, mint a csendnek és gyermekeinek.

V e g y e s k ö z l e m é n y e k.

Történeti naptár. Október hó 21-én Lamartine született 1790. — Nelson elesett 1805.

22. Liszt Ferenc született 1811. — Az oroszok beveszik Dorpathot 1656. — Campe Henrik † 1818.

23. Kapisztrán János 1456. gr. Teleky Blanka 1861. ††. — Constant Benjamin született 1767. — Custine beveszi Majnai Frankfurtot 1792.

24. Capet Hugo 996, Tycho de Brache 1601. ††. — Westphali béke 1648. — A türelmi' parancs e napon kelt 1781.

25. Az első színmű előadása Budán 1790. — V. Károly császár lelép a trónról 1555. — A bajorok Innsbruckban 1809. — Suchet beveszi Murviédrot 1811.

26. Hogarth † 1754. — A francia nemzeti convent vége 1796. — Hg Styrbey oláh hospodár lelép 1853.

27. Kazinczy Ferenc született 1759. — Bonaparte Berlinben 1806. — Hermes történész és publicista † 1856.

28. Nagy Konstantin győzelme Maxentiuson 312. — Lewis Blanc született 1813. — Kisfaludy Sándor † 1844. — Zilahy Károly született 1838.

29. D' Alembert † 1783. — Bécs capitulál Windischgrätznek 1848.

Közli: V. A.

— (Az „akasztófa-hegy“ *D.-Almás és Neszmély közt.*) Komárom megyében Mátyás királyról a következő, kevésbé ismert hagyomány uralkodik:

Az igazságszerető Mátyás király gyakran bejárja szép hazánkat, vadász- vagy másféle áruhába öltözve, s elvegyült a nép közé, hogy meggyőződjék a bírák helyes eljárásáról s tudomást szerezzen más ügyekről. Igy ért egyszer mint fáradt vándor az almási révhez, azon szándékkal, hogy ott átkeljen a Duna tulsó partjára. De a révész-gazda híres volt gorboságáról, durvaságáról, nagy zsugoriságáról, s nem egy utas tudott volna regélni az almási révészről.

Mátyás kísérletet tett, átjuthatna-e pénz nélkül, s föl szólítja a révészt.

— De nincs ám pénzem! — így szólt és a kompa akart lépni

— Nesze hát! — s az ott álló fölügyelő jót húzott korbácsával Mátyás hátára, s minthogy e tréfás játék mulattatá őt, ráhuz a másik oldalára is.

— Nesze még egy!

Mátyás nem tágit s a kompa lép, de a révészt utját állja, s durván kiált legényeinek:

— Ej! vigyétek a semmirevalót abba a kóterba, hadd emlegesse meg a faja, kivel volt dolga. — S menten megragadák, s a Duna partján levő házikóba csukták. Boszuval telve tekintgetett ki Mátyás az ablakon. Már dél felé járt az idő, midőn egy asszony jött arra.

— Ejha, ez a szegény legény még most is a hűsön van. Majd odamegy s étellel kínálja a foglyot.

Mátyás evett a benyújtott ételből, s dusan megajándékozta az asszonyt. Ez nem hitt szemeinek, midőn a csillogó pénzt elvette; majd telebeszél a falut e hírrel, s nem sokára a fogoly kiszabadult. Vérig sérté Mátyást e tett, s harmadnapra a goromba révészt rettentő példál az Almás és Neszmély közt fekvő magaslatra akasztatá, mely hely inai napig is „Akasztó hegy“ nevet visel.

Az almási ref. templom mellett még látható a házikó falazata s több kődarab, mely házikóban Mátyás fogva ült. Közli: *Rózsahegyi Sándor*.

* (Az agyról). A test arányához mérve legkisebb agyveleje van a teknősbékának, mert az testének csak hatezredrésnyi, az elefánté négyszázadnyi, az emberé pedig középszámítás szerint a test tömegének huszonketted része. Vogt Károly szerint a különböző népfajok közt legkisebb az ausztráliai benszüllött és a hottenották koponyája, csak 1228—30 köb centiméter; míg a kaukuzasi fajnál 1427—30. Az angol faj koponyájának nagyságát az említett genfi tanár a legnagyobbra teszi, t. i. 1573 köb centiméternyire. Érdekes az agy fejlődésére az a tapasztalat, hogy (középszámítás szerint) a régibb időkbeli való koponyák köbtartalma feltűnően kisebb, mint a jelenlegieké, a miből a szellemi fejlődésre vélnek következtetni. A párisi temetőkből a XII. századból való koponyák átlag 1425, a jelen század elejéről valóké pedig 1460—61 köb-centiméter tartalmúnak bizonyultak be. Söt különbség van a szegény és műveletlen osztály temetőjéből, s a családi sírboltokból kikerült koponyák tartalmi fogata közt is. Érdekes megemlíteni, hogy dr. Weisbach, bécsi főorvos az „Archiv für Anthropologie“ című közleményeiben az osztrák-magyar birodalom 9 népfaja közt az agy-tömeg nagyságát ugyan a csehoknak ítéli oda, de azzal a megjegyzéssel, hogy az ugynevezett nagy-agy, melyben a szellemi erők rejlenek, a magyar fajnál a legnagyobb, legtömörebb, a kis agy pedig, mely

az állatias élet fészke, a legkisebb, a csehoknél pedig legnagyobb. E szerint az agyat illetőleg a magyar fajé az elsőség.

* (Az eb-hűség ritka példájáról) emlékezik meg egyik berlini tudományos lap. Ezelőtt hat évvel egy königsbergi lakosnak elveszett kutyája, s ime, hat év után, egy kora reggel, midőn kilép szobájából, ajtaja előtt egy ebet talál, mely az öröm jeleivel ugrándozott rá. Nem ismerte föl a régi ebet, és csodálkozott, hogy az a család valamennyi tagját bizalmas ugrándozásokkal járta körül, mignem valakinek eszébe jutott, hogy ez a régi eb lehet, s nevéen szólította. Az állat értett a névről. Később emlékeztek, hogy az éjjel többször hallottak zajt az ajtó előtt. A visszatért eb régente is ott tanyázott, s most hat év múlva újra elfoglalta helyét. Bizonyos, hogy az ebet valaki ellopta s elvitte volt a városból, és csak most kerülhetett az vissza. A lap ez esethez még egy másik példát is told. Nevezetesen Huber, jennai tanár kísérletképen 1866-ban koci után kötve 10 mértföldnyi távolságra vitetett el egy ebet s ott elzárva tartotta három hónapig, s nem a legjobb bánásmód mellett. Ekkor szabadon eresztette, s a kutya eltűnt és estére Jenában volt gazdájánál.

* (Az egerek vándorlásáról) Goldsmith, angol természettudós igen érdekes jegyzeteket tett közzé. E kellemetlen állatok gyakran fölszedik sátorfájokat és tovább vonulnak. Az említett tudós leginkább a mezőkön látta, midőn 10—15 tagból álló csoport dühösen iramlott az útfélen s egy vízzel telt árok sem akadályozta őket, mert keresztül usztak. Más ízben egy udvaron keresztül vonuló ily vándorlást láltott. Egy omladozó magtárban, hol igen sok egér volt, tudósunk mindent elkövetett, hogy az egereket vándorlásra bírja, s így jobban megfigyelhesse. De nem ért célt, mert sem a macskák nagy száma sem, sem méreg sem semmiféle mód nem volt hatással a pusztítókra. Ismeretlen tehát az ok, mely néha küzi fészkekből e romboló állatokat, pedig hogy ez gyakori, a tudós egy 1798-iki esetre hivatkozik, midőn a Kent-grófság egyik határában ezer meg ezer egér jelent meg és sűrűn egymás mellé szorulva, meglehetősen egykedvűen folytatták vándorutjukat, mignem két mértföldnyi ut után lassankint széledezni kezdtek. E vándorló had nem látszott félni. A szemközt jövő szekerek előtt szerteszét futott ugyan, de a fölvert iránytól el nem tértek, s egyesek inkább megölették magukat, mintsem visszatértek volna.

értelt igazgató részére, kit az intézet bizottmánya mellékerdekek folytán elmozdított állásából. A királyné nem szokott ugyan Gödöllőn senkit elfogadni, de a vak kérelmezőt maga elé bocsátatta, kihallgatta a megígérte, hogy mihelyt Budára jő, gondja lesz az ügy felől a közoktatási miniszteriummal tudakozódni. Ezután saját kísérete egyik tagja által vezetetté a vakot az indóházhoz, s ott számára jegyet váltatott vissza Pestre.

(Képviseletválasztás.) Aranyos-Maróthon ismét ft. Samassa Józsefet választák meg képviselőnek.

(Eugenia francia császárné) Velencében mulatása alkalmával ott tartozkodó történetbuvárunk Mirce János egy díszes füzetet nyújtott neki, mely három régi okmány másolatát tartalmazza. Egyik Mátyás magyar király levele a római pápához, 1476. marc. 15-ről; a második IV. Sixtus pápa levele a savoyi herceghes 1483. szept. 23-ról; végre a harmadik VI. Sándor pápa levele XII. Lajos francia királyhoz 1498. aopt. 8-ról. A füzet elején francia nyelven ajánlat olvasható a császárnéhoz, melyben Mirce kiemeli azon meleg barátságát, mely a magyar és francia nemzetek közt oly gyakran bebonyult, s melyet 1848 után a francia nemzet ismét tanusított stb. Ezt követi a három okmánynak szintén francia commentárja.

(Érdekes értekezés.) Az akadémia f. hó 18-iki ülésében Szilágyi Ferenc történésznök ily című felolvasást tartott: „XII. Károly svéd király Zilabon, mint Zoványi György ottani ref. pap vendége 1714-ben.“ Az ábruhában, titkon bujdosó király ugyanis egy éjtel töltött Zilabon. E halandós meneküléshez és szilahi időzésekhez Szilágyi sok érdekes adatot sorolt elő. Lapunk korábbi évfolyama közlé a ház képét s leírását, hol a nagy király szállta volt.

(Kossuth Lajos) egy kolozsvári szahómester felkérte elszállított fia keresztaapaságának elvállalására, mit Kossuth mult hó 29-én költ levelében elfogadott.

(Az erdélyi ujonczás eredménye) az eddig beérkezett adatok szerint: a sorhadba lépett 3,023, a póttartalékba 291, a honvédségbe 4,025. Néhány hatóság még nem küldte be jelentését.

(Sardínia szigetén egy hadunkfia) 19 év óta szolgál az ottani bányászattal. Neve Keller Gyula. Most bányász-igazgató s mult hónapban Viktor Emanuel lovagga tette, az olass korona rendjébe küldvén meg neki! — Keller a selmei bányász-akadémia növendéke volt, de 1848-ban honvéd és utántiszt lett, asztán pedig emigrált.

(Egy magyar hadsereg) felkérte a bécai közeggi tanácsot, intézkednék három Bécsben tartózkodó hadkötele ifju besorozása iránt, kik a mechanikaristák zárdájában vannak. A zárdafőnök azonban kijelenté, hogy a három ifju, ambar még csak 20 évesek, már fél van szentelve, s missióba küldettek Kihinába, Keletindia stb. Erről jelentést tettek felsőbb helyre.

(Chalde) Bécsből írják, hogy az anglo-bank egy Hess nevű penstári tisztje hamis aláírásokkal 51,000 frtnyi csalást követett el. A bántettet már át is adták a törvényszéknek.

(Seegeden a ballagi-tó új töltésének emelése)

alkalmával) egy kubik-gödörben több százra menő emberkoponyát és csontokat találtak. Alkalmasint még a török uralom alatt temetettek oda egy közös sírba a csatában elesettek.

(A szultán több régi német fegyvert) enged át a nürnbergi „german muzeum“ számára, melyek még részint a kereszties hadajártok, részint a magyar- és németországi török háboruk alkalmával kerültek szákmányképen Törökországba. Választást engedett azon középkori fegyverek és fegyverzetek közül is, melyek ama korból veszik eredetüket, midőn a Johanna-rend lovagjai Rhodusz szigetén tartózkodtak. Az osztrák kormány egy hadi gőzöst engedett át e tárgyak hazaszállítására.

(A Pantinnél meggyilkolt Kink család) legidősb tagjának holttestét Soultzban (Elsasz) megtalálták. E nyolcadik áldozatot azóta Párisba szállították, hogy ott Tropsmannal hivatalosan megazemléltessék.

(A Hortobágy-legalú helyszínelése) illetőleg lejtérése, mi a debreceni hatóság által e pusztának csatorna általi öntözötése érdekében elrendeltetett, befejezetett. Azonban, fájdalom! nem vezetett a kívánt eredményre, mert a Tisza medre majdnem két öllel alantabb áll a csatornánál használni akart Arkus medrénel, így tehát ennek csatornaképeni alkalmazhatása physikai okokból lehetetlen; egy másnemtű csatornarendszer alkalmazásának lehetősége felett egy kiküldött bizottság kehlében már folynak a tárgyalások.

(Gr. Bathlyányi Károly 1755-ben alapítványt tett Bécsben) oly szegények számára, kik saját hibájok nélkül adósságba merültek, s fizetni nem tudván, az adósok börtönébe kísértetnek. Miután azonban közelébb az adóssági fogás megszünt, nincs kinek adni az alapítvány kamatait, s most vitáznak a felett, mi történjék hát vele.

(Egy élt kérelme temetését illetőleg.) Egy Grácban lakó öreg ur közelébb kérvényt nyújtott a császárhoz, melyben fölemlítve azt, hogy legfőbb csak néhány hétig élhet, segélyt kért temetési költségeinek fedezéséhez. Néhány nap mulva a császár kabinet-irodájából a segély meg is érkezett, s a véletlen úgy akarta, hogy a 80 éves agg ekkor már a területen fektűt.

(A nyugalmazott katonatiszteknek) tudvalevőleg megengedtetett a nyugdíj élvezete mellett bizonyos polgári keresetmódot is folytatni, mig ellenben a rokkantaknak az tiltva van. Most a hadügyminiszter intézkedést tett, hogy a rokkantakra néve fennálló szabályzat is megfelelően módosítsassék.

(Garibaldí, mint író.) A caprerai remetéről azt írják a külföldi lapok, hogy jelenleg regényt ír, mely „Róma a 19-ik században“ címet fog viselni. Mindenesetre nagyon érdekes: mily szemmel nézi a népszer amas eseményeket, melyekben magának is tevékeny része volt.

(Új üstökös csillagot fedezett fel) Tempel csillagász Marsilleben, e hó 11. és 12-ke közti éjjel. Ez üstökös igen erős távcsővel látható és csak néhány napig lesz földrésztünkéről szemlélhető, miután igen gyorsan mozog délfelel.

Wichtig für Bücherfreunde!

!!!! Garantie für neu, komplett, fehlerfrei!!!!

Die Preise sind in österr. Währung in Banknoten gestellt.

Heine, Börne, Herder, Uhland, Humboldt, Jean Paul ausgewählte Werke, mit Biographie und feinen Stahlstichen 12 dicke Bände 8 fl. **Victor Hugo's** Gedichte, übersetzt von Freiligrath saub. gebunden 1 fl. **Capt. Chamier's** sämtliche beliebte Seeromane. 15 Bände Oktav 5 fl. **Capt. Wilson's** sämtliche beliebte Seeromane, 6 Bände Oktav 2 fl. **Ostindien**, malerisch-historische Beschreibung dieses höchst interessanten Ertheils mit 24 Prachtstahlstichen, gr. Prachtwerk, statt 8 fl. nur 2 fl. **Oken's** naturgeschichtlicher Bilder-Atlas mit 800 sauber colorirten Kupfern. Folio, 2 fl. **Bibliothek** der besten englischen Romane (deutsch.) 12 Bände Oktav, Ladenpr. 12 fl. nur 2 fl. **Das Serailleben**, die reisenden Tableau künstlerisch dargestellt nach Original von Treviers in 12 sauber colorirten Bildern 4 fl. **Unter dem Scheiter der Nacht**, 4 Bände 2 fl. **Neueste Bibliothek historischer Romane** der besten deutschen Schriftsteller, 12 dicke, grosse Bände Oktav. Ladenpreis 28 fl., nur 8 fl. **Bibliothek deutscher Classiker**, 60 Bändn. mit Porträts in Stahlstichen 2 fl. **Hamburger Novellen**, pikant, interessant, 4 Bände 2 fl. **Casanova's Memoiren**, beste vollständigste deutsche illustrierte Ausgabe, 17 Bände gr. Oktav, 14 fl. **Liebes-Abenteuer des Lorenzo da Ponte**, Seitenstück zum Casanova 3 fl 50 kr. **Liebes-Abenteuer des Chevalier von Faubus**, neue vollständigste Ausgabe, 2 Bde., gr. Oktav 4 fl. **Das 7-mal versiegelte Buch** der grössten Geheimnisse 2 fl. **Schönheits-Album**, 24 Photographien von Frauengruppen in reizender Stellung, sehr elegant, 4 fl. **Frauen-Schönheiten**, Beautés de femmes, 24 brillante Photographien von Frauengruppen in reizendsten Positionen, elegant gebunden 5 fl. **Box (Charles Dickens)** ausgewählte Romane, 60 Bände 4 fl. **Box**, Zwei Städte, grosse Prachtausgabe in 4 Bänden mit 16 Bildern nach engl. Künstlern 1 fl. **Der Kreuzung der Nothwaren**. Höchste interessant 2 B. 1 fl. **Enthüllungen aus Klöstern** aus der neuern Zeit nebst Geschichte der Kriminal-Justiz in den Klöstern 1 1/2 fl. **Die Justimorde** aus allen Ländern, interessant erzählt, 80 Theile gr. Oktav mit vielen Illustrationen 2 fl. **Spanien und Portugal**, malerisch-historische Beschreibung der pyrenäischen Halbinsel mit 12 Prachtstahlstichen-Beide Werke zusammen nur 2 fl. **Peoli**, Venedig mit 27 feinen Bildern 1 fl. **Bavens** Gedichte 1 fl. **Die Dresdener Gemälde Galerie** mit 24 Photographien der beliebtesten Bilder derselben, elegant gebunden mit Goldschnitt 5 fl. **Die malerischen Eheinnade**, 400 Seiten stark, mit 100 sauberen Abbildungen 2 fl. **Schenkel, das Pflanzenreich**, mit 40 sauberen Kupfern, gross Oktav, 1 fl. **Wein Noviziat**, 3 Bände 7 fl. **Neue Franzensschule**, 3 Bände 7 fl. **Baritäten**, 3 Bände 7 fl. **Der Ehespiegel**, versiegelt 1 fl. **Aus dem Leben eines jungen Mannes und einer schönen Frau**, 2 Bände 4 fl. **Ida's Memoiren**, 4 Bände 2 fl. **Jettobeh und Mina**, 4 Bände 2 fl. **Greocourt's Gedichte** 2 fl. **Das weltberühmte Düsseldorf Künstler-Album**, grosses Prachtwerk ersten Ranges mit Text und schrothen Kunstblättern, jedes Blatt ein Meisterwerk. Quart, Prachtband mit Goldschnitt 5 fl. **Polizei Geheimnisse und der Jesuit**, höchst interessanter Roman aus der Neuzeit, 5 Bände gr. Oktav 2 fl. **Rafael-Album** mit 24 prachtvollen Photographien Rafael'scher Meisterwerke elegant gebunden 5 fl. **„Der Feierabend“** Scherr und Erns, nur Unterhaltung und Belhrung, 3 Bände mit 20 prachtvollen Stahlstichen 1 fl 50 kr. **Alexander Dumas, Romane**, hübsche deutsche Cabinets-Ausgabe, 128 Bände 8 fl. **Malerische Naturgeschichte der drei Reiche**, 760 Seiten Text mit 880 prachtvoll colorirten Kupfern, Prachtband 8 fl. **Shakespeare's sämtliche Werke**. Illustrierte neue Auflage in 12 Bänd. mit Stahlstichen in reich vergoldeten Prachtbänden. **2) Neues elegantes Schiller-Album**, 3 Bände gross Oktav, beide Werke zusammen 6 fl. **„Die malerische Schwäbe“**, 2 Bände mit 75 sauberen Abbildungen 2 fl. **3) Lessing's Werke**, elegante schöne Oktav-Ausgabe. **4) Körner's sämtliche Werke**, Prachtband. **5) Jaroslav's Enthüllungen aus Russland**, 3 Bände, gr. Okt

Alle 3 Werke zusammen 4 fl. **1) Cooper und Kept. Marryat, ausgewählte Romane**, 21 Bände. **2) Heinrich Leube's Novellen** 10 Bde gr. Octav alle 3 Werke zusammen 3 fl. 80 kr.

Die Kriege Oesterreichs gegen Preussen von 1740—1866 4 Bde mit 20 Abbildungen gr. Okt. 3 fl. **Anekdoten-Schatz** in 1000 humoristischen Erzählungen, Anekdoten, Puff's Gedichte etc. 8 dicke Bde 2 fl. **Illustrierte Bilder aus Oesterreich**, interessante Schilderungen aus Geschichte, Natur und Volksleben sämtlicher österreichischer Länder 4 Bände mit 400 sauberen abbildungen sauber gebunden 4 florin **Illustrierte Mythologie aller Völker**, 10 Bände mit 300 Illustrationen, nur 2 fl. **Heinrich Zschokke's** humoristische Novellen, 3 Bände, gr. Oktav, 2 fl. 40 kr. **George Sand's Romane**, 75 Bände 6 fl. **Neuer Venuspiegel** mit Abbildungen, (versiegelt) 1 fl. 80 kr. **Bibliothek deutscher Originalromane**, 10 dicke, grosse Bde (Ladenpreis 20 fl.) nur 2 fl. **1) Schiller's sämtliche Werke**, Originalausgabe, 12 Bände. **2) Goethe's Werke**, 6 Bde. **3) Menzel**, „klassischer Hausschatz aller Nationen“, Prachtwerk, 700 S. stark. Alle 3 Werke zusammen 6 fl. **Sophie Schwarz** Romane aus dem Schwedischen, 118 Bände 7 fl. 60 kr. **„Feierstunden“** in 100 ausgewählten Romanen, Erzählungen, Novellen etc. mit vielen hundert Illustrationen, sehr elegant 3 fl. **„Die Fortpflanzung des Menschen“** und die heimlichen Gewohnheiten beider Geschlechter, mit 24 feinen lithogr. Abbildungen 3 fl. **Dr. Heinrich**, vollständiger Selbstarzt für alle Geschlechtskranke, versiegelt, 2 fl. **Dr. Morel**, das Geheimnis der Zeugung 2 fl. **Eugen Sue's** Romane, hübsche deutsche Cabinet-Ausgabe, 128 Bände 8 fl.

Musikalien.

Opern-Album, brillant ausgestattet, 6 Opern enthaltend, 2 fl. **30 der neuesten** beliebtesten Tänze, einzeln 15 kr., zusammen 2 fl. **Die beliebtesten Opern** der Gegenwart „Robert“, „Norma“, „Stradella“, „Troubadour“, „Stumme“, „Nachtlager“, „Don Juan“, „Regimentstochter“, „Freischütz“, „Rigoletto“, „Faust“, „Martha“. Alle 12 zusammen 5 fl. 75 kr. **12 der beliebtesten Saloncompositionen** von Ascher, Jungmann, Mendelssohn-Bartholdy, Richards und A. Ladenpreis 3 fl., nur 2 fl. **Jugend-Album**, 30 beliebte Compositionen, leicht und brillant arrangirt, prachtvoll ausgestattet, 2 fl. **Festgabe auf 1870**. Brillantes Festgeschenk für Jedermann, 2 fl. **Tanz-Album für 1870** 25 Tänze enthaltend, mit elegantem Umschlag 2 fl. **Mozart's sämtliche Sonaten für Piano** 2 fl. **Mozart's** berühmte 6 Symphonien a 4 mains 2 fl. **Mozart's** sämtliche Klavierstücke 1 fl. **Volkslieder-Album**, 100 der beliebtesten Volkslieder enthaltend, 190 Seiten stark, 1 fl. **50 leichte Tänze** für Violin e. zusam. 2 fl. **Chopin's** 60 heftigste Walzer 2 fl., dessen 8 berühmte Polonaisen 3 fl. **Webe's** sämtliche Sonaten für Piano 1 fl. **Franz Schubert**: Müllerlieder (24), Schwanengesang (14), Winterreise (24). Erlkönig u. s. w. (22); alle 84 Lieder zusammen nu 2 fl. **Beethoven's** sämtliche Sonaten für Piano 8 fl. **Beethoven's** sämtliche Symphonien a 4 main 5 fl. **64 der beliebtesten Ouverturen** für Piano von Mozart, Beethoven, Spohr, Schubert, Weber, Roildien, Herold, Auber, Bellini, Rossini etc. Alle 64 zusam. nur 5 fl. 75 kr. **Des Pianisten Hausschatz**, 20 brillante Original-Compositionen der beliebtesten Componisten: Godfrei, Harmston, Kafka, Richards etc. Ladenpreis 18 fl., nur 4 fl.

Gratis Auser den bekannten werthvollen Zugaben sur von 5 fl. und 10 fl. erhält Jeder noch neue Werke von Anerbach, Mühlbach illustrierte Werke und Clariker gratis. NB. Directe Bestellung unter Beifügung des Betrages in öster. Banknoten (Postvorschuss wird hieselbst nach den k. k. österreichischen Staaten nicht ertheilt) werden sofort prompt ausgeführt.

1089 8-3
SIGMUND SIMON

in Hamburg, Bücher-Exporteur, grosse Bleichen Nr. 31.